

Spis treści

Wprowadzenie - Ewa Wierzbicka	11
1 Rynek ubezpieczeń <i>non-life</i> w Polsce - Kazimierz Ortyński	15
1.1. Pojęcie i funkcje rynku ubezpieczeń	15
1.2. Struktura rynku ubezpieczeń <i>non-life</i> i zasady jego funkcjonowania	17
1.2.1. Uczestnicy rynku	17
1.2.2. Ubezpieczyciele	19
1.2.3. Zasady świadczenia usług ubezpieczeniowych	19
1.2.4. Oddziaływanie państwa na rynek ubezpieczeniowy	21
1.3. Charakterystyka rozwoju rynku ubezpieczeń <i>non-life</i>	22
1.3.1 Uwagi wstępne	22
1.3.2. Liczba zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność gospodarczą	23
1.3.3. Wielkość i struktura kapitałów podstawowych ubezpieczycieli	24
1.3.4. Koncentracja rynku	26
1.3.5. Składka przypisana brutto	27
1.3.6. Struktura portfela ubezpieczeń według składki przypisanej brutto	29
1.3.7 Struktura kanałów dystrybucji ubezpieczeń <i>non-life</i>	30
1.3.8. Funkcje i zakres reasekuracji w ubezpieczeniach <i>non-life</i>	32
1.4. Wpływ globalnego kryzysu finansowego na rynek ubezpieczeń <i>non-life</i> w Polsce	34
1.4.1 Przebieg i skutki kryzysu	34
1.4.2. Rekomendowane działania antykryzysowe w sektorze ubezpieczeniowym	36
Bibliografia	41
2. Gospodarka finansowa zakładów ubezpieczeń gospodarczych - Anna Katmańska	45
2.1. Wypłacalność zakładów ubezpieczeń	45
2.2. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	53
2.3. Działalność lokacyjna zakładu ubezpieczeń	56
2.4. Procedura określania wyniku finansowego zakładu ubezpieczeń	59
2.5. Konstrukcja informacji o majątku zakładu ubezpieczeń i źródłach jego pochodzenia	66
2.6. Rola kategorii finansowych w procedurze ustalania środków własnych, marginesu wypłacalności i kapitału gwarancyjnego zakładu ubezpieczeń	72
2.7. Obszary analizy finansowej zakładu ubezpieczeń	81
Bibliografia	90

3. Ryzyko w zakładzie ubezpieczeń - Marzanna Lament	91
3.1. Pojęcie ryzyka i jego rodzaje	91
3.2. Obszary ryzyka w działalności ubezpieczeniowej i ich charakterystyka	94
3.2.1. Ryzyko ubezpieczeniowe	95
3.2.2. Ryzyko kredytowe	96
3.2.3. Ryzyko rynkowe	96
3.2.4. Ryzyko operacyjne	97
3.3. Pojęcie i zasady zarządzania ryzykiem	98
3.4. Mechanizmy kontrolne ich efektywność	99
3.5. Audyt wewnętrzny jako metoda oceny zarządzania ryzykiem	103
3.5.1. Identyfikacja ryzyka na potrzeby audytu wewnętrznego	103
3.5.2. Zakres audytu wewnętrznego w zakładzie ubezpieczeń	105
3.5.3. Rola audytu wewnętrznego w procesie zarządzania ryzykiem	106
Bibliografia	109
4. Zintegrowane zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwach ubezpieczeniowych - Paweł Gołąb	113
4.1. Zarządzanie ryzykiem	113
4.2. Zintegrowane zarządzanie ryzykiem ERM	115
4.2.1 Zarządzanie ryzykiem korporacyjnym - Zintegrowana Struktura Ramowa COSO II	117
4.2.2. IAIS: Standard Nr 2.2.6 - Zintegrowane Zarządzanie Ryzykiem - w celu spełnienia wymogów adekwatności kapitałowej i wypłacalności ubezpieczycieli	119
4.3. ERM w ubezpieczeniach	120
4.4. Polityka i strategia zarządzania ryzykiem	122
4.5. Struktury organizacyjne ERM	123
4.6. Tolerancja i limity ryzyka	127
4.7. Profilowanie ryzyka	130
4.8. Model Kapitału Ekonomicznego ECM	133
Bibliografia	137
5. Reasekuracja - zarys ogólny - Monika Woźniak-Makarska	139
5.1. Definicja pojęcia reasekuracja (<i>Reinsurance</i>)	139
5.2. Praktyka reasekuracji w Polsce	140
5.2.1. Prawne aspekty działalności reasekuracyjnej	140
5.2.2. Reasekuratorzy polskiego rynku ubezpieczeniowego	143
5.3. Transfer ryzyka ubezpieczeniowego	144
5.4. Historia rozwoju reasekuracji i cykliczność rynku	147
5.5. Główne zadania reasekuracji	148
5. 6. Formy i rodzaje umów reasekuracyjnych	149
5.6.1. Klasyfikacja umów z punktu widzenia formy zobowiązania	150
5.6.2. Klasyfikacja umów z punktu widzenia podziału ryzyka	152
5.7. Umowy proporcjonalne	153
5.7.1. Umowa kwotowa	154

5.7.2. Umowa ekscedentowa	156
5.7.3 Umowy kwotowo-ekscedentowe	158
5.8. Umowy nieproporcjonalne	160
5.8.1. Umowa nadwyżki szkody	161
5.8.2. Umowa nadwyżki szkodowości	166
5.9. Program reasekuracyjny	168
Bibliografia	173

6. Ubezpieczenia majątkowe dla podmiotów gospodarczych

- <i>Magdalena Kaczmarek</i>	175
6.1. Zagadnienia wstępne	175
6.2. Ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych	176
6.2.1. Przyczyny powstawania pożarów w Polsce	176
6.2.2. Przedmiot i zakres ubezpieczeń ogniowych	178
6.2.3. Suma ubezpieczenia i system ubezpieczenia w ubezpieczeniu Ogniowym	181
6.2.4. Elementy taryfy	184
6.2.5. Inne formy ubezpieczeń ogniowych - typ <i>all risks</i>	186
6.2.6. Ocena ryzyka w ubezpieczeniach ogniowych	187
6.3. Ubezpieczenie utraty zysku (<i>business interruption</i>)	191
6.4. Ubezpieczenie od kradzieży z włamaniem i rabunku	197
6.4.1. Przedmiot i zakres ubezpieczenia	197
6.4.2. Systemy ubezpieczenia i wymogi zabezpieczeń przeciwkradzieżowych	198
6.4.3. Elementy taryfy i ocena ryzyka	199
6.4.4. Zasady ustalania wysokości szkody i odszkodowania	200
6.5. Ubezpieczenia transportowe (<i>cargo</i>)	201
6.5.1. Przedmiot i zakres ochrony	201
6.5.2. Przejęcie ryzyka w ubezpieczeniach transportowych	204
6.5.3. Rodzaje polis transportowych	205
6.5.4. Elementy taryfy	206
6.5.5. Zasady ustalania wysokości szkody i odszkodowania	207
6.5.6. Ocena ryzyka w ubezpieczeniach transportowych (<i>cargo</i>)	208
6.6. Inne formy ubezpieczeń podmiotów gospodarczych	209
6.6.1. Ubezpieczenie maszyn i urządzeń od uszkodzeń	209
6.6.2. Ubezpieczenie szyb od stłuczenia	212
6.6.3. Ubezpieczenie sprzętu elektronicznego	212
Bibliografia	215

7. Ubezpieczenia od utraty zysku (*Business Interruption, BI*)

- <i>rola, konstrukcja, specyfika</i> - <i>Tomasz Skwara</i>	217
7.1. Istota i cel ubezpieczenia od utraty zysku	217
7.1.1. Zakłócenie działalności jako następstwo szkody w mieniu	217
7.1.2. Skutki zakłócenia działalności	220
7.1.3. Funkcje i cele ubezpieczenia od utraty zysku	221
7.2. Główne parametry w ubezpieczeniu BI i ich znaczenie	222
7.2.1. Okres ubezpieczenia	222

7.2.2. Zakres ubezpieczenia	222
7.2.3. Okres odszkodowawczy i maksymalny okres odszkodowawczy	224
7.2.4. Franszyza redukcyjna/Okres wyczekiwania	225
7.2.5. Limit(y) odpowiedzialności	226
7.3. Przedmiot ubezpieczenia w ubezpieczeniu od utraty zysku - suma ubezpieczenia i metody jej wyliczania	227
7.3.1. Ubezpieczeniowy zysk operacyjny - definicja i składki	228
7.3.2. Operacyjne koszty stałe podlegające ubezpieczeniu	228
7.3.3. Utrata czynszu	229
7.3.4. Metody wyliczania sumy ubezpieczenia: metoda sumy, metoda różnicy	229
7.3.5. Odpowiedzialność dodatkowa, ubezpieczenie prewencyjne	234
7.3.6. Dodatkowe pozycje kosztów możliwe do ubezpieczenia	236
7.4. Szkoda w zysku brutto, wyliczanie odszkodowania	236
7.4.1. Powiązanie pomiędzy szkodą w mieniu a utratą zysku	236
7.4.2. Podstawowe wyłączenia i ograniczenia odpowiedzialności	237
7.4.3. Kiedy kończy się okres odszkodowawczy	237
7.4.4. Okres wyceny, obrót standardowy, wskaźnik zysku brutto. Ustalenie wartości szkody i wysokości odszkodowania: model niemiecki, model angielski	238
7.4.5. Odszkodowanie w przypadku braku kontynuacji działalności	240
7.4.6. Szkody skutkowe/Szkody interakcyjne	241
7.5. BI w praktyce, czyli ciekawe problemy i dylematy	244
7.5.1. Mienie „użytkowane”	244
7.5.2. Zwiększone koszty działalności	245
7.5.3. Ubezpieczenie wybranych składników zysku brutto	246
7.6. Produkty pochodne ubezpieczenia od utraty zysku powiązanego z ubezpieczeniem mienia - krótka charakterystyka	246
Bibliografia	249

8. Ubezpieczenia komunikacyjne, istota, grupy ryzyka

- <i>Kazimierz Ortyński</i>	251
8.1. Obowiązkowe ubezpieczenie OC posiadacza pojazdu mechanicznego	251
8.1.1. Powstanie obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego w Polsce	251
8.1.2. Zakres obowiązku ubezpieczenia komunikacyjnego OC	252
8.1.3. Umowa ubezpieczenia OC posiadacza pojazdu mechanicznego	253
8.1.4. Zasady odpowiedzialności ubezpieczyciela	254
8.1.5. Składka ubezpieczeniowa	256
8.1.6. Świadczenia z obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego OC	257
8.2. Dobrowolne ubezpieczenie <i>autocasco</i> (AC)	258
8.3. Dobrowolne ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków kierowcy i pasażerów pojazdu mechanicznego (NW)	260
8.4. Funkcje i rola Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego (UFG)	262

8.5. Znaczenie PBUK w systemie transgranicznego ubezpieczenia komunikacyjnego OC	265
8.6. Charakter rozwoju ubezpieczeń komunikacyjnych	267
8.6.1. Rozwój motoryzacji i wypadków komunikacyjnych	267
8.6.2. Składka przypisana brutto	268
8.6.3. Ewolucja wskaźników kosztów i szkodowości	270
8.6.4. Dynamika składki przeciętnej w ubezpieczeniu komunikacyjnym	271
Bibliografia	276

9. Istota, konstrukcja i rodzaje ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej - Ewa Myśliwiec **279**

9.1. Istota, funkcje i przedmiot ubezpieczenia OC	279
9.1.1. Istota ubezpieczenia OC	279
9.1.2. Funkcje ubezpieczenia OC	287
9.1.3. Przedmiot ubezpieczenia OC	289
9.2. Zasady konstrukcji wszystkich ubezpieczeń OC	291
9.2.1. Ogólne zasady konstrukcji wszystkich ubezpieczeń OC	291
9.2.2. Zakres przedmiotowy ubezpieczenia OC	294
9.2.3. Czasowy zakres ochrony ubezpieczeniowej w ubezpieczeniu OC - tzw. <i>trigger</i>	296
9.2.4. Górna granica odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń - suma gwarancyjna	300
9.2.5. Wypadek ubezpieczeniowy w ubezpieczeniach OC	302
9.3. Rodzaje ubezpieczeń OC	303
9.3.1. Dobrowolne ubezpieczenia OC - rodzaje ubezpieczeń	303
9.3.1.1. Ubezpieczenia OC w życiu prywatnym	304
9.3.1.2. Ubezpieczenia OC z tytułu prowadzonej działalności, w tym gospodarczej	304
9.3.1.3. Ubezpieczenia OC z tytułu działalności zawodowej lub wykonywania zawodu	308
9.3.1.4. Ubezpieczenia OC członków organów spółki kapitałowej - tzw. D&O	309
9.3.2. Obowiązkowe ubezpieczenia OC	312
9.3.2.1. Rodzaje obowiązkowych ubezpieczeń OC	312
9.3.2.2. Podstawy prawne obowiązkowych ubezpieczeń OC	314
9.3.2.3. Podstawowe regulacje wspólne dla większości obowiązkowych ubezpieczeń OC	315
9.4. Dostosowanie zawieranej umowy ubezpieczenia OC do rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej	318
Bibliografia	324

10. Podstawy odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody - Ewa Myśliwiec **327**

10.1. Rodzaje i przesłanki odpowiedzialności cywilnej	327
10.2. Odpowiedzialność cywilna deliktowa	329
10.2.1. Odpowiedzialność na zasadzie winy	330
10.2.2. Odpowiedzialność na zasadzie słuszności	335

10.2.3. Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka	336
10.2.4. Odpowiedzialność solidarna kilku podmiotów	345
10.3. Odpowiedzialność cywilna kontraktowa	346
10.4. Zbieg odpowiedzialności deliktowej i kontraktowej	350
10.5. Związek przyczynowy	352
10.6. Przyczynienie poszkodowanego	353
10.7. Ciężar dowodu - co powinien udowodnić poszkodowany, a co sprawca szkody?	355
10.8. Rodzaje szkód, za które może zostać przyznane odszkodowanie z tytułu odpowiedzialności cywilnej	357
10.8.1. Szkoda majątkowa (straty i utracone korzyści) oraz szkoda niemajątkowa	358
10.8.2. Szkoda na mieniu i na osobie	361
10.8.3. Szkoda na mieniu w obowiązkowych ubezpieczeniach OC a szkoda rzeczowa i czysta strata finansowa w dobrowolnych ubezpieczeniach OC	364
10.8.4. Ogólne zasady ustalania wysokości odszkodowania w ramach ubezpieczenia OC	366
10.9. Terminy przedawnienia roszczeń z umowy ubezpieczenia OC	368
Bibliografia	374
11. Ubezpieczenia finansowe - Ewa Wierzbicka, Zbigniew R. Wierzbicki	375
11.1. Ubezpieczenia finansowe w zarządzaniu ryzykiem przedsiębiorstwa	376
11.2. Istota i rodzaje ubezpieczeń finansowych	379
11.3. Ubezpieczenie wierzytelności handlowych	388
11.4. Ubezpieczenie faktoringu	398
11.5. Znaczenie ubezpieczenia kredytu kupieckiego	399
11.6. Ubezpieczenie należności zagranicznych	403
11.7. Ubezpieczenie kredytu bankowego	406
11.8. Ubezpieczenie należności leasingowych	411
11.9. Gwarancje ubezpieczeniowe	413
11.10. Podsumowanie	418
Bibliografia	421
12. Ubezpieczenia pracownicze - Barbara Więckowska	423
12.1. Ubezpieczenia pracownicze z preferencją państwa	424
12.2. Ubezpieczenia pracownicze w formie PPE	426
12.3. Pracownicze ubezpieczenia na życie	427
12.4. Pracownicze ubezpieczenia chorobowe	430
12.5. Podsumowanie	437
Bibliografia	440